

WSTĘP DO KRYPTOGRAFII

ĆWICZENIA V
(podstawy teorii liczb)

Zagadnienia:

- największy wspólny dzielnik,
- rozszerzony algorytm Euklidesa,
- liniowe równania modularne,
- mnożymy odwrotność,
- szybkie potęgowanie modularne,
- liczby pseudopierwsze Eulera,

- liczby pseudopierwsze Millera-Rabina,
- faktoryzacja metodą ρ Pollarda.

Przypomnienie: niech $n, a, b \in \mathbb{Z}$. Liczbę n nazywamy największym wspólnym dzielnikiem liczb a, b (ozn. $NWD(a, b) = n$) wttw. gdy

$$\neg \exists m \in \mathbb{N} : m > |n| \wedge a \bmod m = 0 \wedge b \bmod m = 0.$$

Algorytm Euklidesa obliczający $NWD(a, b)$:

```
int EUKLIDES(int a,int b)
{

    if (b=0) return a;

    else return EUKLIDES(b,a mod b);

}
```

Zadanie 1:

Oblicz $NWD(241, 557)$.

Rozwiązanie:

$$\begin{aligned} \textit{EUKLIDES}(241, 557) &= \textit{EUKLIDES}(557, 241) \\ &= \textit{EUKLIDES}(241, 75) \\ &= \textit{EUKLIDES}(75, 16) \\ &= \textit{EUKLIDES}(16, 11) \\ &= \textit{EUKLIDES}(11, 5) \\ &= \textit{EUKLIDES}(5, 1) \\ &= \textit{EUKLIDES}(1, 0) \\ &= 1. \end{aligned}$$

Przypomnienie: niech $n, a, b \in \mathbb{Z}$ oraz $x, y \in \mathbb{Z}$. Załóżmy, że

$$NWD(a, b) = n = x \cdot a + y \cdot b.$$

Jak jednocześnie obliczyć wartość liczb n , x oraz y oraz. Odpowiedź na to pytanie daje nam rozszerzony algorytm Euklidesa:

```
(int,int,int) ROZSZERZONY_EUKLIDES(int a,int b)
{

    int n, x, y;

    if (b=0) return (a,1,0);

    (n,x,y):=ROZSZERZONY_EUKLIDES(b,a mod b);

    (n,x,y):=(n,y,x-[a/b]*y);

    return (n,x,y);

}
```

Zadanie 2:

Oblicz wartość liczb n , x i y dla wyrażenia $NWD(99, 78) = n = x \cdot 99 + y \cdot 78$.

Rozwiązanie:

a	b	$\lfloor a/b \rfloor$	n	x	y
99	78	-	-	-	-
78	21	-	-	-	-
21	15	-	-	-	-
15	6	-	-	-	-
6	3	-	-	-	-
3	0	-	3	1	0
6	3	2	3	0	1
15	6	2	3	1	-2
21	15	1	3	-2	3
78	21	3	3	3	-11
99	78	1	3	-11	14

Przypomnienie: niech $z, a, b \in \mathbb{Z}$ oraz $k \in \mathbb{N} \setminus \{0\}$. Liniowym równaniem modularnym nazywamy zależność postaci

$$a \cdot z \equiv b \pmod{k},$$

gdzie z jest zmienną. Jeżeli równanie to jest rozwiązywalne, to istnieje dokładnie n rozwiązań z_i , gdzie $n = \text{NWD}(a, k)$ i $i \in \{0, 1, \dots, n - 1\}$. Poniższy algorytm generuje wszystkie n rozwiązań:

```
LINIOWE_RÓWNANIE_MODULARNE(int a,int b,int k)
{

    int i, n, x, y, z;

    (n,x,y):=ROZSZERZONY_EUKLIDES(a,k);

    if (b mod n = 0)

    {

        z:=(x*b/n) mod k;

        for i:=0 to n-1 do wypisz (z+i*k/n) mod k;

    }

    else return 'BRAK ROZWIĄZANIA';

}
```

Zadanie 3:

Rozwiąż równanie

$$14 \cdot z \equiv 30 \pmod{100}.$$

Rozwiązanie: przyjmujemy, że $a = 14$, $b = 30$ oraz $k = 100$. Obliczamy używając rozszerzony algorytm Euklidesa $NWD(14, 100) = n = x \cdot 14 + y \cdot 100$:

a	b	$\lfloor a/b \rfloor$	n	x	y
14	100	-	-	-	-
100	14	-	-	-	-
14	2	-	-	-	-
2	0	-	2	1	0
14	2	7	2	0	1
100	14	7	2	1	-7
14	100	0	2	-7	1

Ponieważ $30 \bmod 2 = 0$ to

$$z = (-7) \cdot 30/2 \bmod 100 = 95.$$

Zatem procedura wypisze dwa rozwiązania:

- $z_0 = (z + 0 \cdot 100/2) \bmod 100 = (95 + 0) \bmod 100 = 95,$
- $z_1 = (z + 1 \cdot 100/2) \bmod 100 = (95 + 50) \bmod 100 = 45.$

Przypomnienie: niech $z, a \in \mathbb{Z}$ oraz $k \in \mathbb{N} \setminus \{0\}$. Rozważmy liniowe równanie modularne postaci

$$a \cdot z \equiv 1 \pmod{k}.$$

Liczbę z nazywamy multiplikatywną odwrotnością modulo k liczby a (ozn. a^{-1}). Jeżeli $NWD(a, k) = 1$ to równie to ma dokładnie jedno rozwiązanie, wpp. jest nierozwiązywalne.

Zadanie 4:

Znajdź mnożącą odwrotność modulo 127 liczby 23.

Rozwiązanie: przyjmujemy, że $a = 23$, $b = 1$ oraz $k = 127$. Obliczamy używając rozszerzony algorytm Euklidesa $NWD(23, 127) = n = x \cdot 23 + y \cdot 127$:

a	b	$\lfloor a/b \rfloor$	n	x	y
23	127	-	-	-	-
127	23	-	-	-	-
23	12	-	-	-	-
12	11	-	-	-	-
11	1	-	-	-	-
1	0	-	1	1	0
11	1	11	1	0	1
12	11	1	1	1	-1
23	12	1	1	-1	2
127	23	5	1	2	-11
23	127	0	1	-11	2

Ponieważ $1 \bmod 1 = 0$ to:

$$z = (-11) \cdot 1/1 \bmod 127 = 116,$$

zatem jedyne rozwiązanie równania jest następującej postaci:

$$z_0 = (z + 0 \cdot 127/1) \bmod 127 = (116 + 0) \bmod 100 = 116.$$

Dla pewności sprawdzamy: $23 \cdot 116 = 2668 \bmod 127 = 1$, czyli $a^{-1} \bmod 127 = 116$.

Przypomnienie: niech $a, b \in \mathbb{N}$ oraz $k \in \mathbb{N} \setminus \{0\}$. Interesuje nas szybkie obliczenie x takiego, że

$$x = a^b \bmod k.$$

Założmy, że $b = \begin{bmatrix} b_n & b_{n-1} & \dots & b_1 & b_0 \end{bmatrix}$ jest binarną reprezentacją liczby b , gdzie $n = \lfloor \log_2 b \rfloor + 1$. Algorytm szybkiego potęgowania modularnego ma następującą postać:

```
int SZYBKIE_POTĘGOWANIE_MODULARNE(int a,int b,int k)
{

    int tmp1a:=0, tmp1b:=0 tmp2a:=0, tmp2b:=1;

    for i:=n downto 0 do

    {

        tmp1a:=2*tmp1b;

        tmp2a:=(tmp2b*tmp2b) mod k;

        if (b[i] = 1)

        {

            tmp1b:=tmp1a+1;
```

```
    tmp2b:=(tmp2a*a) mod k;  
  
}  
  
else  
  
{  
  
    tmp1b:=tmp1a;  
  
    tmp2b:=tmp2a;  
  
}  
  
}  
  
return tmp2b;  
  
}
```

Zadanie 5:

Oblicz $11^{4487} \bmod 100$.

Rozwiązanie: liczba 561 zapisana w postaci binarnej to ciąg bitów

1000110000111.

Dalej wykonujemy obliczenia:

b_i	tmp1a	tmp2a	tmp1b	tmp2b
-	0	0	0	1
1	0	1	1	11
0	2	21	2	21
0	4	41	4	41
0	8	81	8	81
1	16	61	17	71
1	34	41	35	51
0	70	1	70	1
0	140	1	140	1
0	280	1	280	1
0	560	1	560	1
1	1120	1	1121	11

1	2242	21	2243	31
1	4486	61	4487	71

Odpowiedź to: $11^{4487} \bmod 100 = 71$.

Przypomnienie: niech $a, k \in \mathbb{N}$ oraz $2 \leq a < k$. Jeżeli:

$$a^{k-1} \bmod k = 1$$

to liczbę k nazywamy liczbą pseudopierwszą Eulera przy podstawie a , wpp. liczba k jest złożona. Algorytm sprawdzający czy dana liczba jest liczbą pseudopierwszą Eulera przy podstawie a ma następującą postać:

```
TEST_EULERA(int a,int k)
{

    if (SZYBKIE_POTĘGOWANIE_MODULARNE(a,k-1,k)=1)

        wypisz "Liczba k jest liczbą pseudopierwszą Eulera przy podstawie a";

    else

        wypisz "Liczba k jest złożona";

}
```

Zadanie 6:

Stwierdź, czy liczba 341 jest liczbą pseudopierwszą Eulera przy podstawie 2.

Rozwiązanie: nasze zadanie sprowadza się do obliczenia wartości wyrażenia $2^{340} \bmod 341$. Liczba 340 zapisana w postaci binarnej to ciąg bitów

101010100.

Dalej wykonujemy obliczenia:

b_i	tmp1a	tmp2a	tmp1b	tmp2b
-	0	0	0	1
1	0	1	1	2
0	2	4	2	4
1	4	16	5	32
0	10	1	10	1
1	20	1	21	2
0	42	4	42	4
1	84	16	85	32
0	170	1	170	1
0	340	1	340	1

Ponieważ $2^{340} \bmod 341 = 1$ to liczba 341 jest liczbą pseudopierwszą przy podstawie 2. Należy jednak pamiętać, że $341 = 31 \cdot 11$.

Przypomnienie: niech $z, p \in \mathbb{N}$, wtedy jeżeli liczba $p > 2$ jest pierwsza to równanie to równanie

$$z^2 \equiv 1 \pmod{p}$$

ma dokładnie dwa rozwiązania, a mianowicie $z_1 = 1$ oraz $z_2 = -1$ nazywane trywialnymi pierwiastkami kwadratowymi z 1 modulo p . Pierwiastki dowolnego równania kwadratowego

$$z^2 \equiv 1 \pmod{k},$$

dla $k \in \mathbb{N} \setminus \{0\}$ nazywamy nietrywialnymi pierwiastkami kwadratowymi z 1 modulo k , jeżeli z_1 oraz z_2 nie przystają do 1 bądź -1 modulo k .

Niech $a, k \in \mathbb{N}$ oraz $2 \leq a < k$. Jeżeli:

- liczba k jest liczbą pseudopierwszą Eulera przy podstawie a ,
- podczas wykonywania algorytmu składowego SZYBKIE_POTĘGOWANIE_MODALNE($a, k-1, k$) procedury TEST_EULERA(int a , int k) nie wystąpił nietrywialny pierwiastek kwadratowy z 1 modulo k ,

to liczba k jest liczbą pseudopierwszą Millera-Rabina przy podstawie a . Algorytm sprawdzający czy dana liczba jest liczbą pseudopierwszą Millera-Rabina przy podstawie a ma następującą postać:

```
TEST_MILLERA_RABINA(int a,int k)
{

    if (SZYBKIE_POTĘGOWANIE_MODULARNE(a,k-1,k)=1)

        if (w trakcie wykonywania procedury SZYBKIE_POTĘGOWANIE_MODULARNE(a,k-1,k)
            nie wystąpił nietrywialny pierwiastek kwadratowy z 1 modulo k)

            wypisz "Liczba k jest liczbą pseudopierwszą Millera-Rabina przy podstawie a";

        else

            wypisz "Liczba k jest złożona";

    else

        wypisz "Liczba k jest złożona";

}
```

Zadanie 7:

Stwierdź, czy liczba 561 jest liczbą pseudopierwszą Millera-Rabina przy podstawie 2.

Rozwiązanie: nasze zadanie sprowadza się do obliczenia wartości wyrażenia $2^{560} \bmod 561$. Liczba 560 zapisana w postaci binarnej to ciąg bitów

1000110000.

Dalej wykonujemy obliczenia:

b_i	tmp1a	tmp2a	tmp1b	tmp2b
-	0	0	0	1
1	0	1	1	2
0	2	4	2	4
0	4	16	4	16
0	8	256	8	256
1	16	460	17	359
1	34	412	35	263
0	70	166	70	166
0	140	67	140	67
0	280	1	280	1

0	560	1	560	1
---	-----	---	-----	---

Liczba 561 nie jest więc liczbą pseudopierwszą Millera-Rabina przy podstawie 2, jest jednak liczbą pseudopierwszą Fermata (przy tej samej podstawie). Faktycznie $561 = 3 \cdot 11 \cdot 17$.

Zadanie 8:

Stwierdź, czy liczba 241 jest liczbą pseudopierwszą Millera-Rabina przy podstawie 7.

Rozwiązanie: nasze zadanie sprowadza się do obliczenia wartości wyrażenia $7^{240} \bmod 241$. Liczba 240 zapisana w postaci binarnej to ciąg bitów

11110000.

Dalej wykonujemy obliczenia:

b_i	tmp1a	tmp2a	tmp1b	tmp2b
-	0	0	0	1
1	0	1	1	7
1	2	49	3	102
1	6	41	7	46
1	14	188	15	111
0	30	30	30	30
0	60	177	60	177
0	120	240	120	240
0	240	1	240	1

Liczba 241 jest więc liczbą pseudopierwszą Millera-Rabina przy podstawie 2, jest także liczbą pseudopierwszą Fermata (przy tej samej podstawie). Co więcej, 241 jest liczbą pierwszą.

Przypomnienie: niech $k \in \mathbb{N}$ będzie liczbą złożoną. Faktoryzacją liczby k nazywamy n -elementowy iloczyn liczb pierwszych p_i postaci $k = p_1^{i_1} \cdot p_2^{i_2} \cdot \dots \cdot p_n^{i_n}$, gdzie $i \in \{1, 2, \dots, n\}$. Poniższa metoda faktoryzacji dowolnej liczby k nazywana metodą ρ Pollarda jest heurystyką, więc nie gwarantuje poprawności wyniku jak i złożoności działania. W praktyce dla stosunkowo niewielkich k jest ona jednak bardzo efektywna:

```
int FAKTORYZACJA_RO_POLLARDA(int k)
{

    int tmp1:=2, tmp2:=2, dzielnik:=1;

    while (dzielnik=1) do

    {

        tmp1:=(tmp1*tmp1+1) mod k;

        tmp2:=(tmp2*tmp2+1) mod k; tmp2:=(tmp2*tmp2+1) mod k;

        dzielnik:=Euklides(tmp1-tmp2,k);

    }

    return dzielnik;

}
```

Zadanie 9:

Używając metody Pollarda podaj dowolny nietrywialny dzielnik liczby 455459.

Rozwiązanie:

tmp1	tmp2	tmp1-tmp2	dzielnik
2	2	0	1
5	26	-21	1
26	2871	-2854	1
677	179685	-179018	1
2871	155260	-152389	1
44380	416250	-371870	1
179685	43670	136015	1
121634	164403	-42769	1
155260	247944	-92684	1
44567	68343	-23776	743

Zatem dzielnikiem 455459 jest 743 jak i $455459/743 = 613$.

